

נשיאת טלפון נייד בשבת

הקדמה:

הזהירונו ישעיה הנביא, שלא יהא הילוך האדם בשבת כהילוכו בחול, ולא תהיה שיחתו בשבת כשיחתו בחול, שנאמר "אם תשיב משבת רגלך... וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר". מכאן למדו חכמים קל וחומר, שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול, ואסרו לטלטל מקצת דברים בשבת, כדי שינוח האדם בשבת, ולא יבוא להגביה ולסדר כלים מפניה לפניה או מבית לבית וכיוצא בזה, מתוך שהוא יושב בטל ומחפש דבר להתעסק בו. עוד אסרו חכמים, לטלטל כלים שמלאכתן לאיסור, שלא יבוא לעשות מלאכה.

שאלה: האם חייל הנדרש לשאת עימו בקביעות טלפון נייד לצרכי כוונות, צריך להשתדל להישאר בביתו במהלך השבת בכדי למעט ככל הניתן מטלטול המוקצה?

א. מקור הדין

משנה מסכת שבת פרק יז משנה ד:

רבי יוסי אומר כל הכלים ניטלין חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה. וביאר רש"י:

רש"י מסכת שבת דף קכג עמוד ב:

מסר הגדול - מגירה (מסור) גדולה שעשויה לקצוץ קורות.
ויתד של מחרישה - הוא כלי גדול העשוי כסכין שבו עושין חריץ של תלם המענה... דהנך קפיד עליהו, ומייחד להם מקום, דלא חזו למלאכה אחרת.

הגמרא מפרטת מה כלול באיסור מוקצה:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכג עמוד ב:

תנו רבנן: בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת: מקצוע (איזמל לחיתוך) של דבילה, וזוהמא ליסטרן של קדרה (כף גדולה שמסלקים בו לכלוך של קדרה, רש"י). וסכין קטנה שעל גבי שלחן. התירו, וחזרו והתירו, וחזרו והתירו, עד שאמרו: כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן מסר הגדול ויתד של מחרישה. מאי התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו? ... אמר רבא: התירו דבר שמלאכתו להתיר בין לצורך גופו (לצורך שימוש בגוף החפץ) ובין לצורך מקומו (שצריך להשתמש במקומו), וחזרו והתירו מחמה לצל, וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו (לצורך שימוש היתר בגוף הכלי) ולצורך מקומו - אין (מותר), מחמה לצל - לא. ועדיין, באדם אחד - אין, בשני בני אדם - לא, עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת אפילו בשני בני אדם.

רש"י שם:

שלשה כלים - ותו לא, ולקמן אמרינן דבימי נחמיה בן חכליה בבית שני גזרו על טלטול כל הכלים, כדי לגדור גדר להחמיר באיסורי שבת, מפני שהיו מקילין בה.

התירו - עוד כשראו שחזרו להזהר קצת באיסור שבת, וחזרו והתירו כשנזהרו יותר, וחזרו והתירו.

מחמה לצל - שאינו צריך לו עכשיו לא לגופו ולא למקומו, אלא חס עליו שמא יתבקע בחמה.

❖ **על פי רבא, לאיזה מטרות מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור?**

וכן נפסק בשולחן ערוך:

שולחן ערוך אורח חיים סימן שח סעיף ג:

כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו, בין לצורך גופו כגון קורנס של זהבים או נפחים לפצוע בו אגוזים, קורדם לחתוך בו דבילה; בין לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם, ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה; אבל מחמה לצל דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא שישבר או יגנב שם, אסור.

ב. הגדרת טלפון נייד

כתבו האחרונים, שטלפון נייד נכנס בגדר 'כלי שמלאכתו לאיסור:

שמירת שבת כהלכתה פרק כח סעיף לד:

מכשיר טלפון נייד (פלאפון) הרי הוא ככלי שמלאכתו לאיסור, ולכן אם כוונת אותו מלפני שבת על-מנת שישמש בשבת כשעון מעורר, אסור לעשות בו כל שינוי בשבת כגון להפסיק את הצלצול שבו, אך מותר לטלטלו למקום אחר כדי שלא יפריע לו הצלצול.

כמו כן, מותר לטלטל את הפלאפון לצורך כוונות:

הרב י"צ רימון, הלכה ממקורה צבא, עמוד 306:

ביחס לטלטול מוקצה, נראה שפלאפון הוא כלי שמלאכתו לאיסור, ולכן ניתן לטלטלו לצורך גופו או מקומו. בנידון דנן, שמטלטל כדי לשמוע הודעות (שמותר לשמוע בשבת) נראה שנחשב הדבר כצורך גופו, ולכן הטלטול מותר.

יתר על כן, כתב בשמירת שבת כהלכתה בשם הגרש"ז אויערבך שלאדם הנושא טלפון לצרכי פיקוח נפש הפלאפון אינו נחשב כמוקצה כלל:

שמירת שבת כהלכתה פרק מ סעיף טז:

רופא הנמצא בכוונות בשבת, ועליו לשאת עמו את מכשיר "זימוני - איתורית" בכדי שיוכל להיענות לקריאה רפואית, במקום שיש עירוב רשאי לטלטלם בכיסו או בחגורתו כדרך שהוא רגיל לקחת אותם בימות החול, ואין הם מוקצה עבורו... גם טלפון נייד רשאי הרופא לקחת וכו"ל, ויענה רק לקריאות שהוא מזהה כנושאי פיקוח נפש או לפחות ספק פיקוח נפש.

בטעם הדבר כתבו בספר תורת המחנה בשם הגר"א בנבצל:

תורת המחנה פרק מז הערה יט:

ומהגר"א בנבצל שמענו שכלים אלה אינם מוקצה לפי שמיעדים אותם לשימוש בשבת ואין מקצים אותם, וכפי שמצינו בסכין מילה שלא חל עליה איסור מוקצה (אף לאחר המילה, משום שבכניסת השבת הייתה דעתו להשתמש בו בשבת ולא הוקצה מדעתו, אין עליו שם מוקצה במשך כל השבת). וכן הורה הגר"י זילברשטיין (ספר נס להתנוסס ח"ב סימן ה) שדין כלים אלו כעין המבואר במשנה ברורה (סימן תקכו ס"ק לו) שביום טוב שני של גלויות אין איסור מוקצה חל על כלי קבורה, הואיל ולענין זה כחול שוויוהו (כלומר שביום טוב שני של גלויות התירו חכמים לקבור את המת, ולכן כלים אלו אינם מוקצים מדעתו של האדם, אף שתשימשם לאיסור).

❖ **לאור המתבאר במקורות אלו, האם מותר לחייל שנוהג לשאת**

פלאפון לצרכי כוונות, לטלטל אותו גם שלא לצורך הכוונות?

❖ **האם מותר לחייל לצאת לתפילה בשבת כשיצטרך לשם כך**

לשאת עמו טלפון נייד (במקום שאין בו משום איסור הוצאה או

תחומין)?

'והגית בו' - דפי לימוד עצמי לחיילי צה"ל

ג. השארת הטלפון בכיס מבעוד יום

תלמוד בבלי מסכת שבת דף מד עמוד ב:

מוכני שלה (גלגל של שידה - עגלה מעץ העשויה למרכב אנשים. רש"י), בזמן שהיא נשמטת (שניתן לסלק את הגלגל מן העגלה)... אין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה (על הגלגל) מעות.

וכתבו התוספות:

תוספות מסכת שבת דף מד עמוד ב:

אין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות - מפרש ר"י דכשהיא נשמטת היא כלי בפני עצמה, אבל כשהיא נשמטת מותר לגוררה אף על פי שיש עליה מעות, דכיון שאינם על גבי השידה שהיא עיקר הכלי - שרי (מותר).

מכאן למד תרומת הדשן:

תרומת הדשן סימן סט:

שאלה: אחד שכח מעות במתג המטרון (מין בגד על הראש ורצועותיו נקראות מתג)... שרי לטלטל הקפ"א (עיקר הבגד) בעוד המעות בציפיי"ל (הרצועות) או לא?

תשובה: יראה דשרי כהאי גוונא (מותר במקרה כזה) לטלטל ולהשים על הראש. וראה מהא דמיתיי תלמודא (שמביא התלמוד), מתניתין דמוכני שלה בזמן שהיא נשמטת כו', ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות. ומפרשין שם בשם ר"י, דכשהיא נשמטת כלי בפני עצמה היא. אבל כשהיא נשמטת מותר לגוררה, אף על פי שיש עליה מעות, כיון שאין המעות על השידה שהיא עיקר הכלי, עד כאן. אלמא (מכאן מוכח) דבתר עיקר אזלינן (אחרי עיקר הכלי אנו הולכים). הכא נמי... ודאי הקפ"א עיקר הכלי, ומותר לטלטל הציפיי"ל כיון שאין המעות על עיקר הכלי, דגרירה וטלטול חדא היא.

מדברי תרומת הדשן הסיק הבית יוסף:

בית יוסף אורח חיים סימן שט:

כתוב בתרומת הדשן שהשוכח מעות במתג המטרון דשרי לטלטלו ולהניח על הראש כיון שאין המעות על עיקר הכלי, והביא ראייה לדבר. ומכאן יש ללמוד לשוכח מעות בכיס שעושין בצידי המלבוש שנקרא פאלדיקיר"א, אם אינה תפורה לארכה במלבוש, אלא שפיה לבד תפור בחור שבמלבוש והיא כולה תלויה, דשרי לטלטל המלבוש. אך ללבשו נראה שאסור שמא ישכח ויצא בו לרשות הרבים.

וכן פסק הרמ"א:

שולחן ערוך אורח חיים סימן שי סעיף ז:

אם שכח בו (בכיס הבגד) מעות, מותר לטלטל הבגד, דלא אמרינן (שלא אומרים) דכל הבגד נעשה בסיס למעות הואיל ואין המעות על עיקר הבגד, אבל אין ללבושו בשבת, דחיישין שמא יצא בו.

המשנה ברורה ביאר את דברי הרמ"א והוסיף שישנה מחלוקת אחרונים נוספת בעניין:

משנה ברורה סימן שי ס"ק ל:

הואיל וכו' - כלומר דהכיס אינו תפור לארכו בבגד אלא פיו לבד תפור, והוא כולו תלוי. דאם היה הכיס כולו תפור בבגד אמרינן דכל הבגד נעשה בסיס. ואף דהכא מיירי בשכח (כאן מדובר ששכח את המעות בכיס הבגד, ולא הייתה דעתו שישאר בכיס בשבת, ובסיס לדבר המוקצה נקרא רק כאשר

הדבר המוקצה הונח על דעת שישאר שם בשבת, ואם כן, מדוע שנרצה לאסור כאן מדין בסיס לדבר האסור?), מכל מקום על כל פנים היה צריך לנער מתחלה המוקצה... מה שאין כן כשהכיס תלוי, אין צריך אפילו ניעור מתחלה. ויש מחמירין וסוברין דגם בזה צריך ניעור מתחלה.

- ❖ מהו ההבדל בין שני סוגי הכיסים שבדברי המשנה ברורה?
- ❖ לפי זה, האם מותר לשאת פלאפון הנמצא מבעוד יום בכיס 'מדים ירוקים'? מה הדין בכיס המכנסיים של מדי קבע?

על פי דברי הרמ"א, לכאורה אין מקום להקל ב'מדים ירוקים', שהרי הכיס תפור לאורכו בבגד. אולם אף במדים ירוקים יש מקום להקל (כל עוד אינו מרים את המכנסיים בידיו אלא לובשם) שהרי הדבר נחשב כטלטול בגופו, אף שדרך הטלטול בכך:

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן שא סעיף לח:

היוצא (מרשות לרשות) במעות התפורים בבגדו פטור שאין דרך הוצאה בכך... וכל זה בתפורים בבגדו שאין זו הוצאה כדרכה אבל אם הם צרורים בו או שהם בכיס התפור בו שדרך להוציא בו... אסור לצאת בהם אפילו לכרמלית (משום איסור הוצאה)... ומכל מקום מותר לו לשאת המעות אצלו באותו חצר (מצד איסור מוקצה). **לפי שזהו טלטול כלאחר יד כיון שאינו מטלטל בידו אלא בגופו.**

סברא נוספת להקל בטלטול טלפון נייד כשמונח בכיסו מבעוד יום, ניתן למצוא בדברי השולחן ערוך:

שולחן ערוך אורח חיים סימן שח:

כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו, בין לצורך גופו... בין לצורך מקומו... **ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה.**

והסביר המשנה ברורה:

משנה ברורה סימן שח ס"ק יג:

ולהניחו באיזה מקום - דכיון שהוא בידו שנטלה לצורך גופו או מקומה **רשאי לטלטלה יותר**... ועיין באחרונים שהכריעו דהאי היתרא לא שייך אלא בכלי שמלאכתו לאיסור ולא במוקצה מחמת גופו.

על פי דברי השולחן ערוך, אף אם נאמר שנטילת הטלפון לצרכי כוננות אינה נחשבת כנטילה לצורך גופו, ניתן יהיה להניח את הטלפון בכיס המכנסיים מבעוד יום, ובכך להמשיך לטלטלו במשך כל השבת כולה, כל עוד לא הניח את המכנסיים.

ד. הלכה למעשה

כך נפסק בספרנו תורת המחנה:

א. הנדרש לשאת עימו אמצעי תקשורת (כפלאפון, איתורית וכד') לצורכי כוננות, אינו צריך להשתדל להישאר בביתו או בחדר המגורים בבסיס בכדי למעט בטלטולם, ומכל מקום ראוי שיכניסם מבעוד יום לכיס המכנסיים, או יחברם לחגורתו בתפס המיועד לכך, וכך יימנע מטלטול המכשיר באופן ישיר.

ב. כל זאת לענין דין טלטול מוקצה, אך אסור לטלטלם כשהדבר כרוך באיסור הוצאה מרשות לרשות והעברה ברשות הרבים או בכרמלית, ורק לצורך מצוה, כגון לתפילה בציבור וכד', ניתן להקל להוציאם ולשאתם בשינוי מדרך נשיאתם הרגילה, כגון בהנחתם בין החולצה לגופייה, ובהסתמך על שיטת המקילים בשבות דשבות לצורך מצוה.

'והגית בו' - דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל. יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית מערכת: סא"ל הרב שהם עורקבי רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה, סרן הרב דודי גרינפלד מפקד בית המדרש, אע"צ הרב חנניה שפרן כתיבה ועריכה: טור' רועי אלמלם. הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות: bmlhalacha@gmail.com להצטרפות לקבוצת ההלכה יומית לחיילים בוואצפ וקבלת דפי 'והגית בו' (קבוצה שקטה), סרקו את הקוד הבא:

